

Kvalitetsredovisning förskola 2018

Enskede-Årsta-Vantör
stadsdelsförvaltning

Innehållsförteckning

Sammanfattande analys.....	3
Framgångsfaktorer	3
Utvecklingsområden och gemensamma insatser på stadsdelsnämnds nivå för kommande budgetår.....	4
Utvecklingsområden	4
Stadsdelsgemensamma insatser	4
Förslag till kommunfullmäktige/nämnd för kommande budgetår	5
Underlag för stadsdelsnämndens analys för innevarande budgetår	6
Kvalitetsarbets genomförande	6
Utvecklingsområden för innevarande budgetår	7
Nämndmål och enhetsmål med pedagogisk inriktning för innevarande år	10
Övriga stadsdelsnämndsgemensamma insatser för innevarande budgetår för att öka måluppfyllelsen.....	11
Strukturella förutsättningar	13
Självvärdering.....	15
Förskoleundersökning.....	16

Sammanfattande analys

Förvaltningen bedömer att måluppfyllelsen generellt sett är god i stadsdelsområdets kommunala förskolor vilket bekräftas genom resultatenheternas verksamhetsberättelser, medarbetarenkät, brukarundersökning och arbetslagens resultatnivå i kvalitetsindikatorn. Nivå på måluppfyllelse varierar mellan förskolor och resultatenheter och förvaltningen konstaterar att organisatoriska förutsättningarna, i form av andelen förskollärare, barnantal och pågående eller planerad expansion i området, påverkar kvaliteten hos enskilda förskolor. Gemensamma utvecklingsområden för förskolorna i stadsdelsområdet är pedagogisk miljö, digital kommunikation mellan förskola och hem samt digitalisering och tillgänglighet av digitala verktyg för pedagoger och barn. I syfte att uppnå kvalitet och likvärdighet ser förvaltningen möjligheter i att ytterligare utveckla uppföljning av det systematiska kvalitetsarbete som bedrivs ute i förskolorna.

Framgångsfaktorer

Under 2018 har förvaltningen medverkat i forsknings- och utvecklingsprogrammet (FoU-program) *Flerstämmig undervisning i förskolan* som drivs i samverkan med ytterligare sju kommuner och Malmöuniversitet. Alla resultatenheter samt ledningsfunktioner inom avdelning förskola ingår i projektet vilket har bidragit till en gemensam förståelse för innebörden och utförande av undervisning i förskola samt hur verksamheten kan förhålla sig till en vetenskaplig och erfarenhetsbaserad grund. Framgångsfaktorer som förvaltningen ser i välfungerande verksamheter är bland annat ledarskapet, organisationens tydlighet, personalens kompetens och genomtänkta pedagogiska miljöer. För att erbjuda förskolecheferna stöd i det administrativa, personalpolitiska och planering av lokaler har förvaltningen två HR-konsulter och en handläggare vid lokalenheten kopplade till avdelning förskola. Därtill har alla biträdande chefer inom förvaltningen ett personalansvar. Detta har lett till att förskolechefer har ett utvecklat stöd och avlastning i arbetsmiljö- och rehabiliteringsarbete samt lokalfrågor. Införandet av digital närvarohantering och uppföljning genom barn och elevregistret (BER) har bidragit till ökade förutsättningar för förskolechefens möjlighet att planera och följa upp förskolans behov av bemanning. Under 2019 kommer förvaltningen att noggrant följa utvecklingen av vistelsetid och personalplanering i resultatenheterna.

Utvecklingsområden och gemensamma insatser på stadsdelsnämnds nivå för kommande budgetår

Utvecklingsområden

I syfte att stärka förskolornas organisatoriska förutsättningar ska förvaltningen fortsätta det långsiktiga arbetet med att implementera handlingsplanen för att öka andel förskollärare och barnskötare.

Förvaltningen ska bland annat utreda förutsättningarna för en samordnad rekryteringsprocess inom förskola, vidareutveckla forum för kollegialt lärande samt utveckla förskolornas lärmiljö så att den bidrar till alla flickor och pojkars utveckling och lärande.

Under 2019 ska förvaltningen utveckla och följa upp det systematiska kvalitetsarbetet med utgångspunkt i den reviderade läroplanen (LPFÖ18), Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport Förskolans arbete med jämställdhet och FN:s konvention om barnets rättigheter som blir lag 2020.

Förvaltningen ser behov av att utveckla likvärdiga arbetssätt och uppföljningsmetoder inför arbetslagens självskattning i kvalitetsindikatorn. Arbetet kommer att ske i nära samarbete med resultatenheter vars metoder är välutvecklade. Förvaltningen har fortsättningsvis behov av att ytterligare tillgängliggöra digitala verktyg och erbjuda medarbetare kompetensutveckling inom digitalisering.

Vidare ser förvaltningen ett behov av att ytterligare arbeta med hur barnkonventionen kan komma till uttryck och genomsyra förskolornas arbete med språk och pedagogisk miljö. I det utvecklingsarbetet medverkar förskolorna samt ledningsfunktioner inom avdelning förskola i forskning- och utvecklingsprogrammet *Flerstämmig undervisning i förskolan* (FundiF). Syftet med programmet är att utveckla kunskap, förhållningssätt och arbetsmetoder inom området undervisning i förskolan – för att ge alla barn bästa möjliga förutsättningar till lärande. Fokus är på vad som kan känneteckna undervisning i musik, motorik-rörelse, matematik, naturvetenskap och teknik. Fortsättningsvis kommer även förvaltningens språkprogram att revideras, i relation till LPFÖ 18.

Förvaltningen ser positivt på att resultatenheterna ansöker om Skolverkets utmärkelse Skola för hållbar utveckling och Stockholms stads Kvalitetsutmärkelse som ett verktyg i utveckling av förskolornas systematiska kvalitetsarbete.

Stadsdelsgemensamma insatser

För att stärka förskolans samverkan med hemmet är brukarundersökningens resultat ett viktigt underlag för förskolans uppföljning och planering av verksamhet. Brukarundersökningens resultat visar på utvecklingsområden. Därför är också en hög svarsfrekvensen viktig. Förvaltningen ska utveckla förskolornas arbete med brukarundersökningen bland annat genom likvärdig återkoppling till brukarna. Utifrån resultatet på brukarundersökning 2018, har en handlingsplan tagits fram för varje enhet. Handlingsplanen tas fram av enhetschef och är både till för varje enhets uppföljning samt för att avdelning förskola ska få information om vilket stöd enheterna behöver. Särskilda handlingsplaner tas även fram för de förskolor som fått ett resultat under 70%. Handlingsplanerna för de enskilda förskolorna ska följas upp av avdelning förskola i mars 2019, för att se vilka ytterligare insatser som behöver göras. Avdelningen ska också se över vilket stöd enheterna behöver samt hur goda exempel

kan spridas mellan enheterna. Under våren 2019 genomförs nästa brukarundersökning. Avdelning förskola kommer använda resultatet för att utvärdera om pågående insatser fått effekt.

Förvaltningen avser att öka andel studenter som genomför sin verksamhetsförlagda utbildning (VFU) i stadsdelsområdet. Därför ska avdelning förskola se över organisationen för mottagande av VFU-studenter och handledares förutsättningar och behov av handledarstöd.

Förslag till kommunfullmäktige/nämnd för kommande budgetår

Samverkan kompetensförsörjning & rekrytering

Stadsdelsförvaltningen upplever utmaningar i både nyrekrytering av utbildad personal och att bibehålla medarbetare samt möta kommande pensionsavgångar inom förskola. Förvaltningen ser ett stort behov av ökat antal utbildningsplatser inom regionen för att kunna erbjuda och vidareutbilda ej pedagogiskt utbildad personal till barnskötare och förskollärare. Vidare ser förvaltningen positivt på att utreda förutsättningarna för en samverkande rekryteringsprocess för stadens förskolor. Detta för att frigöra tid för närmsta chef men också för att erbjuda sökande en matchning utifrån utbildning och ambitioner och stärka Stockholms stad som en likvärdig arbetsgivare.

Kompetensutvecklingsinsatser inför reviderad läroplan LPFÖ18

Den 1 juli 2019 blir den reviderade läroplanen LPFÖ18 gällande. Läroplanen är uppdaterad i stort mot gällande lagstiftning: skollagen, språklagen och lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Det innebär bland annat att begreppen utbildning och undervisning har förts in i läroplanen, skrivningarna om förskollärares ansvar i undervisningen och rätt till teckenspråk. Enskede-Årsta-Vantör vill bidra till en likvärdig förskola för staden och Stadsdelsområdet ser att ett gemensamt beslut bör tas gällande befattning för biträdande chefer i förskola. I LPFÖ18 benämner nuvarande förskolechef som rektor och rektorsutbildningen blir obligatorisk även för chef i förskola. Däremot står det inget ytterligare om hur dagens biträdande förskolechefer ska tituleras. Ett annat exempel där stadens utförarenheter inom förskola bör samlas är i hur stadens självskattningsverktyg för förskola, kvalitetsindikatorn, bör aktualiseras utifrån den reviderade läroplanen.

Digitalisering

Införandet av Skolplattformen samt GSIT 2.0 kommer fortsättningsvis medföra ökade kostnader för stadsdelsförvaltningens förskolor i form av teknisk utrustning, kompetensutveckling och systemförvaltning. För att den digitala utvecklingen av Stockholms förskola ska bidra till ökade förutsättningar för barn, medarbetare och vårdnadshavare behöver staden se över finansiering av dessa kostnader.

Underlag för stadsdelsnämndens analys för innevarande budgetår

Kvalitetsarbets genomförande

Kommunala förskolor i Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning avrapporterar kvalitetsarbetet systematiskt i enlighet med stadens system för integrerad ledning och uppföljning av verksamhet och ekonomi (ILS). ILS och verktyget ILS-webb används för att planera, följa upp och utveckla verksamheterna. Stadsdelsförvaltningen redovisar enheternas samlade måluppfyllelse och kvalitet i tertialrapporter och verksamhetsberättelsen, i den sistnämnda biläggs kvalitetsredovisningen.

Resultatenheterna uppför årligen en plan för uppföljning, utvärdering och planering av verksamheterna, ofta i form av ett årshjul som syftar till att tydliggöra kvalitetsprocessen. Respektive resultatenhets ledningsgrupp formulerar mål och förväntade resultat i sin verksamhetsplan. Målen bygger på kommunfullmäktiges budget, nämndmål och aktuella internationella-, nationella- och kommunala styrdokument för förskolan. Verksamhetsmål med koppling till läroplanen har gemensamma formuleringar för alla resultatenheter och är framtagna av ledningsgruppen inom avdelning förskola. Underlag för uppföljning är resultaten från kvalitetsindikatorn (WKI), brukarundersökningen, medarbetarenkäten, uppföljning på inkomna synpunkter och klagomål, löpande avstämningar mellan enhetschefer och avdelningschef, resultatdialoger och månadsuppföljningar av ekonomi.

Ledningsgruppen för förskola, där samtliga förskolechefer ingår, leds av avdelningschefen och träffas varannan vecka och en gång i månaden ingår även utökade ledningsfunktioner med biträdande förskolechefer. Det större mötesforumet bidrar till att avdelningens ledningsgrupp får tillgång till respektive enhets kompetens inom olika områden och respektive enhet ges möjlighet att bidra till avdelningens gemensamma utveckling och måluppfyllelse. Den utökade ledningsgruppen bidrar även till att beslut förankras i större utsträckning i respektive resultatenhets ledningsgrupp.

Analys

Ett av förvaltningens utvecklingsområde under perioden har varit resultatenheternas analys av arbetssättens verkan för ökad måluppfyllnad och resultat. Inför varje avrapporteringsperiod har därför ledningsgruppen deltagit i analysworkshops med syfte att se progressionen i texter från T1 till T2. Avdelning förskola kan se att insatsen varit framgångsrik. Enheterna har analyserat resultaten i högre utsträckning och på så vis kunnat ta fram förslag på åtgärder, till exempel inom jämställdhetsarbetet.

Avdelningen ser fortsatt behov av att förtydliga styrkedjan och möjliggöra en ökad progression i uppföljning som bygger på resultat från föregående period. Uppföljning av resultat inom kvalitetsarbetet behöver bli mer likvärdig och kommer fortsätta under 2019. Inför kommande års verksamhetsplanering har samtliga resultatenheter inom förvaltningen enats om totalt fem gemensamma mål med indikatorer som målvärde. Resultatenheterna kommer inte ta fram egna mål utan istället ta fram aktiviteter kopplade till måluppfyllelse utifrån respektive förutsättningar och behov som bottnar i föregående års utvärdering.

Utvecklingsområden för innevarande budgetår

Utveckla undervisning i förskolan

Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning medverkar i forskning- och utvecklingsprogrammet Flerstämig undervisning i förskolan (FundiF). Programmet drivs av forskningsinstitutet Ifous (innovation forskning och utveckling i skola och förskola) i samarbete med åtta kommuner i Sverige. Stadsdelsförvaltningen representeras av en förskolechef eller biträdande förskolechef samt två förskollärare från varje enhet samt ledningsfunktioner på förvaltningsnivå (huvudmannanivå) inom stadsdelsförvaltningen. Syftet med programmet är att utveckla kunskap, förhållningssätt och arbetsmetoder inom området undervisning i förskolan – för att ge alla barn bästa möjliga förutsättningar till lärande. Under tre och ett halvt år kommer förskollärare, förskolechefer och ansvariga på förvaltningsnivå (huvudmannanivå) att arbeta tillsammans med forskare för att utveckla förutsättningar för de yngre barnens kunskapsutveckling. Forskningsdelen i programmet syftar till att vidareutveckla kunskap om vad som kan känneteckna undervisning och sambedömning i förskola som är relaterad till vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Undervisning och sambedömning kan ses som redskap i strävan efter en mer likvärdig och målinriktad utbildning för alla barns öppna livschanser. Fokus är på vad som kan känneteckna undervisning i musik, motorik-rörelse, matematik, naturvetenskap och teknik. Forskningsdelen medför undervisning och sambedömning som inkluderar förskollärare/barnskötare, förskolechefer och förvaltnings representanter i åtta kommuner i Sverige. Hittills har det inom programmet genomförts seminarier med fokus på organisation och kollegialt lärande och under hösten 2018 har fokus på undervisning i förskolan inletts. Enheterna har börjat sprida programmets innehåll till övriga enheter. Det medför att begreppet undervisning synliggörs i enheterna och diskussioner förs om vad det innebär.

Språkarbete

På varje förskola i stadsdelen finns en uttalad ansvarig för språkarbete som ingår i stadsdelsnätverket för utveckling av språkarbete inom resultatenheterna. Nätverket leds av förvaltningens språkpedagog. Språknätverket har varit vilade under 2018 och på dialogmöten framgår att förskolorna i stor utsträckning har svårigheter att organisera för att kunskapen förmedlas och används i resterande arbetslag på förskolan. Det pågår en fördjupad språkutvecklingssatsning utifrån Skolverkets

kompetensutvecklingsinsats Läslyftet på förskolan Ädelstenen i Östberga. Syftet med satsningen är att skapa en likvärdighet i pedagogernas arbetssätt kring språkutvecklande arbete och flerspråkighet samt att öka samarbetet mellan hem och förskola kring läsande. Vid uppföljningssamtal med pedagogerna uppger de att satsningen medfört att språk och ords betydelse diskuteras i högre utsträckning, en ökad medvetenhet om vikten av ett utbyggt ordförråd samt ett mer medvetet samarbete om läsning med hemmet. Läslyftet har använts även på andra förskolor och ett antal pedagoger har fått handledning av förvaltningens språkpedagog. Förvaltningen har ett språkprogram som kommer att revideras utifrån den reviderade läroplanen och en arbetsgrupp har startat upp det arbetet.

Tydliggöra och systematisera Skola för hållbar utveckling

Under perioden har ett planeringsarbete pågått för hållbar utveckling i förskolorna med utgångspunkt i Skolverkets utmärkelse Skola för hållbar utveckling. Det handlar om ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet. Snösätra förskoleenhet har under året arbetat med social hållbarhet. För många vårdnadshavare i området blir förskolan det första riktiga mötet med det svenska samhället. En väsentlig uppgift för enhetens pedagoger är att skapa tillitsfulla relationer till barnens föräldrar som kännetecknas av lyhördhet och respekt. På så sätt blir pedagogerna en viktig del i föräldrarnas sociala nätverk, och bidrar samtidigt till en ökad tillhörighet och inflytande. Enheten har även under en längre tid arbetat med att låta barns röster och tankar om sin vardag på förskolan ligga till grund för och förändra den pedagogiska praktiken exempelvis genom intervjumaterialet IKI. Arbetssättet syftar till att ge barnen ökat inflytande.

Utveckla kostdataprogrammet Matilda

Under året har stadsdelen börjat använda tilläggsmoduler i det kostdatasystem som infördes under 2017. Modulerna möjliggör mätningar av koldioxidekvivalenter och matsvinnet. Den första mätningen på en matsedel visade ett genomsnitt på 0,51 kg koldioxidekvivalenter per måltid och 0,22 kg för den vegetariska matsedeln (enligt världsnaturfonden bör det vara högst 0,5 kg koldioxidekvivalenter per måltid). För att minska klimatpåverkan har en ny matsedel tagits fram med mer vegetarisk mat och fisk. Även denna matsedel kommer att mätas och utvärderas gällande nivån av koldioxidekvivalenter. Mätningen av matsvinnet visade på en förskola att svinnet under en vecka uppgick till lika mycket mat som lagades under en dag. Förskolan lagade alltså mat för motsvarande sex dagar istället för fem per vecka. Mätningarna har vidare visat att avdelningar med äldre barn har mer svin än de med yngre barn. Anledningen till det ska analyseras under hösten. Genom kostdatasystemet kan kostnaden för matsvinnet också tas fram eftersom priset per måltid redan är beräknat. Under hösten har all personal fått information om hur matsvinnet mäts och alla enheter ska börja använda modulen. Användningen av modulerna medför en ökad kunskap i matens klimatpåverkan och en medvetenhet i hur mycket av maten som blir till svin. I och med de ändringar som genomförs efter mätningarna kan det också ge konkreta förbättringar på miljöpåverkan. Eftersom alla förskolor med tillagningskök i stadsdelsområdet använder kostdatasystemet, kommer ändringar av matsedeln alla till del vilket skapar en likvärdighet.

Påbörja implementering av handlingsplanen för att öka andelen förskollärare

Den kraftiga expansionen som sker i stadsdelsområdet, och i hela staden innebär att det är en utmaning att öka andelen förskollärare. Under 2017 tog därför stadsdelsförvaltningen fram en handlingsplan i syfte att öka andel förskollärare med implementering 2018. Handlingsplanen innefattar bl.a. satsningar på kompetensbaserad rekrytering, utökat centralt stödteam, utökad stöd vid ny- och ombyggnation av

lokaler, utveckling av VFU-mottagande och att möjliggöra gemensamma pedagogiska mötesplatser inom stadsdelsområdet. 2017 påbörjades arbetet med att utöka det centrala stödteamet. Syftet med utökningen var att i högre utsträckning möjliggöra ett likvärdigt och tillgängligt stöd för resultatenheterna. Specialpedagogerna stödjer arbetslagen i arbetet med att säkerställa en kompetent verksamhet för alla barn/ barn i behov av särskilt stöd. Under dialogmötena har det framgått att det utökade stödteamet bidragit till ett mer tillgängligt stöd för arbetslagen. En ny tjänst som koordinator för lokalfrågor inom förskolan har inrättats i förvaltningen, i april 2018. Syftet är att samordna lokalfrågorna och stötta cheferna i nybyggnationer och renoveringar för att skapa en effektiv organisation kring detta. Stadsdelen tar emot 34 VFU-studenter under 2018 och har som ambition att öka andel mottagna studenter under kommande år. Under våren genomförde förvaltningen i samarbete med Stockholms universitet en lokal VFU-handledarutbildning. Av 34 anmälda deltagare fullföljde 15 medarbetare hela utbildningen. Under dialogmöten och uppföljningen av avhopp på handledarutbildningen framgår att de organisatoriska förutsättningarna för att fullfölja sin utbildning inte varit genomtänkta. Stadsdelsförvaltningen har identifierat ett behov av att utveckla organisationen kring den verksamhetsförlagda utbildningen och mottagandet av studenter. Ett utvecklingsområde för förvaltningen är att skapa mötesplatser och forum/nätverk där pedagoger kan mötas över gränserna och delge varandra goda exempel. Förvaltningen har under året skapat förutsättningar för ett ökat kollegialt lärande genom att identifierat mötesplatser i Hagsätra och Årsta. Mötesplatserna ska vara tillgängliga för gemensamma nätverksträffar, arbetslagsöverskridande kompetensutvecklingsinsatser eller fördjupningsområden inom hela stadsdelsområdet. Arbetet med implementering av handlingsplanen är ett långsiktigt arbete och kommer att fortsätta under 2019.

Utveckla digitalisering i förskola

Digitaliseringen inom förskolan ställer krav på infrastruktur, tillgång till verktyg samt pedagogernas digitala kompetens. Under året har flera aktiviteter genomförts i syfte att stärka och utveckla den digitala utvecklingen i förskolan. Införandet av Skolplattformen har pågått under året. Förutsättningarna för införande av Skolplattformen har varit att införandeplanen behöver vara flexibel utifrån att systemet är under framtagning under förvaltningens införandeperiod. Detta har ställt höga krav på både chefer och personal. Enskede-Årsta-Vantör var en av de stadsdelar som ingick i Skolplattformen Stockholms startgrupp ett. Ledningsgruppen har deltagit på den stadsgemensamma utbildningsinsatsen Digitalt ledarskap vars syfte var att stärka och förbereda chefer på införandet. Under hösten har förskolorna infört digital närvarohantering och förskolechefer har fått behörighet att hantera Barn- och elevregistret (BER). Nya rutiner har utarbetats för att effektivisera samarbetet mellan köhandläggare och förskolans verksamheter. Arbetet med startsidan har påbörjats. Förskolechefgruppen har tagit beslut om ett gemensamt grundmaterial att publicera inför att vårdnadshavare och medarbetare ges tillgång. Resultatenheterna har även fortsatt att utöka andel digitala verktyg för pedagoger. Under 2018 har en-till-en principen fått genomslag på 6 av 12 enheter vilket är en stor ökning jämförelsevis med 2017 då en av 12 enheter uppnådde den tillgängligheten. Inför 2019 kommer fokus för digitalisering vara att samtliga förskolor har infört FNS som stöd för närvarohantering och utveckla stadsdelens pedagogiska verktyg samt kommunikation.

Analys

En utmärkande framgångsfaktor för de insatser som fullföljts och uppnått resultat är att det finns en tydlig målformulering, tydliggjort ägarskap och beslutad uppföljningsmodell. Exempel från ovan

insatser på sådana strukturer är utveckla kostdataprogrammet Matilda, utveckla digitalisering i förskola, utveckla undervisning i förskolan och uppstart av ett centralt stödteam. Utökningen av det centrala stödteamet med specialpedagoger har flertalet enheter beskrivit som mycket användbart vid den uppföljning som gjorts vid dialogmöten. Exempel på insatser vars mål, ägarskap och uppföljningsmodell bör förtydligas är arbetsprocessen inom Skola för hållbar utveckling, språkarbetet och mottagande av VFU-studenter.

Nämndmål och enhetsmål med pedagogisk inriktning för innevarande år

Stadsdelsnämnden har 2018 antagit fem nämndmål och 10 gemensamt formulerade enhetsmål för samtliga 12 resultatenheter, se bilaga *Nämnd- och enhetsmål 2018*¹.

Analys

Stadsdelsförvaltningen når periodens årsmål gällande antal barn per grupp och antal förskolebarn per anställd och barngruppernas storlek har minskat sedan föregående år. Under året har förskolorna haft färre barn med deltidskontrakt vilket resulterat i att resultatenheterna haft utmaningar i att organisera för pedagogernas reflektions- och planeringstid.

Stadsdelsförvaltningen når inte upp till resterande satta årsmål för perioden och resultaten har sjunkit sedan föregående år. Förvaltningen uppnår 38,2% anställda förskollärare i områdets kommunala förskolor och når inte upp till kommunfullmäktiges mål om 41% andel förskollärare. I rekryteringsprocesser är det för få behöriga förskollärare som söker tjänsterna, en annan utmaning är resultatenheternas ekonomiska förutsättningar. Förvaltningen har därför tagit fram och påbörjat implementeringen av en handlingsplan för att öka andelen förskollärare². Bland annat har chefer inom förskolan utbildats i kompetensbaserad rekrytering. Handlingsplanen innehåller även åtgärder inom forskning och utveckling som syftar till att förskolan ska vara en verksamhet med hög kvalitet och en attraktiv arbetsgivare. Förvaltningen uppnår en inskrivningsgrad på 94,1% i områdets kommunala förskolor och når inte upp till kommunfullmäktiges mål om en inskrivningsgrad på 96%. Stadsdelsförvaltningen kartlägger och planerar utbyggnad av förskola utifrån uppskattad befolkningsstatistik och prognos. Kartläggning av enskilda barn görs inte. Därtill saknas det preciserades underlag på folkbokförda barn utifrån resultatenhetens geografiska områden. Den geografiska indelningen av statistiken för inskrivningsgraden motsvarar inte resultatenheternas indelning i stadsdelsområdet, vilket är ett utvecklingsområde för kommande period. I syfte att öka inskrivningsgraden på förskolorna ska ett utökat samarbete mellan öppna förskolan och förskolorna i Hagsätra och Rågsved påbörjas. Förskolechefer och pedagoger ska i högre grad besöka närliggande öppna förskolor och informera om förskolans verksamhet. En svårighet gällande redovisning av måluppfyllelse är att nuvarande formuleringar av mål och indikatorer samt indikatorernas koppling till respektive mål inte upplevs användbara för uppföljning av aktiviteter och resultat.

¹ Bilaga 1 Nämnd- och enhetsmål 2018

² Bilaga 2 Handlingsplan för att öka andel förskollärare

Stadsdelsförvaltningen har identifierat att formulering av uppföljningsbara mål, indikatorer och aktiviteter är ett utvecklingsbehov inför kommande budgetår.

Övriga stadsdelsnämndsgemensamma insatser för innevarande budgetår för att öka måluppfyllelsen

Delaktighet och ägandeskap vid omorganisering

Vid årsskiftet 17/18 genomfördes en omorganisering inom avdelning förskola då 13 resultatenheter blev 12. I syfte att möjliggöra delaktighet, ägandeskap och ta till vara personalens gemensamma kompetens bjöds berörda chefer och personal in till tre obligatoriska workshoptillfällen med temat *Hur skapar vi en likvärdig förskola?* Under dagarna användes Open space, en metod där deltagarna själva sätter agendan och formulerar ämnen samt prioriteringar utifrån temat. Områden som under dagarna framstod som särskilt viktiga för likvärdighet i den nya enheten var: uppfattning och arbetssätt gällande förskolans uppdrag och arbetet med värdegrund, språkarbete, kommunikation och bemötande både internt och med vårdnadshavare, förskolornas arbete med barn i behov av särskilt stöd, arbetet för jämställdhet, normkritik och måltidspedagogik. Även en likvärdighet i praktiskt vardaglig hantering av organisatoriska förutsättningar så som planeringstid, vikarie och lovschema uppfattades som viktiga.

Funktionsprogram för förskolelokaler

I syfte att effektivisera och förenkla planering och genomförande av ny- och ombyggnadsprojekt har förvaltningen tagit fram ett funktionsprogram för förskolelokaler som ska bidra till en samsyn med berörda aktörer vid planering, projektering och byggnation av förskolor. Funktionsprogrammet ska säkerhetsställa att lokalerna uppfyller verksamhetens krav på ändamålsenliga, säkra, arbetsmiljövänliga, jämställda och trygga miljöer. I programmet framgår en samlad bild av funktioner som Enskede-Årsta-Vantör anser utgöra grunden för en bra förskolelokal. Funktionsprogrammet utgör ett stöd för ökad likvärdighet när det gäller kvaliteten, flexibiliteten och användbarheten i stadsdelens förskolelokaler. En ny tjänst som koordinator för lokalfrågor inom förskolan har inrättats i förvaltningen, i april 2018. Syftet är att samordna lokalfrågorna och stötta cheferna i nybyggnationer och renoveringar för att skapa en effektiv organisation kring detta.

Jämställdhetsanalys

Till innevarande år skapades en aktivitet i förvaltningens verksamhetsplan där alla förskolor under året ska genomföra en jämställdhetsanalys utifrån Sveriges kommuner och Landstings analysverktyg *Sjuan*. Syftet har varit att utifrån jämställdhetsanalyserna kunna se om pedagoger bemöter barn olika utifrån kön och utifrån resultatet ta fram åtgärdande arbetssätt. En förskola valde att observera avdelningarnas verksamhet i utomhusmiljön och konstaterade att pojkar valde mer rörliga lekar och flickor mer stillasittande. Observationen visade att pedagoger erbjöd mer stillasittande lekar för flickorna än för pojkarna. Pedagoger kom fram till att de ska erbjuda mer rörliga aktiviteter för alla och vara mer aktiva i barnens lek för att uppmuntra och utmana varje barn. En annan förskola beskriver att genom jämställdhetsanalys såg de att flickor inte fick möjlighet till byggrummet i lika stor utsträckning som pojkarna och att den aktivitetstavla som användes i när barnen skulle välja och dela upp sig i olika aktiviteter behövde förändras så att byggrummet blev valbart för alla barn i gruppen. En enhet beskriver att de valt att genomfört jämställdhetsanalyser på samtliga förskolor med fokus på barnlitteratur och att arbetslagen behöver samtala mer med barnen om bokens innehåll och

problematisera könsrollen genom litteraturen. Några enheter har framfört att själva analysmodellen har varit svår att implementera för alla förskolor och det är med varierande framgång som den genomförs.

Våldsprevention

I syfte att öka förståelsen för frågan och möjliggöra grunden för en trygg uppväxt har Snösätra-, Rågsved- och Hagsätra förskolor inlett ett samarbete med närområdets skolor och myndigheter. I det våldsförebyggande arbetet i barngruppen arbetar Snösätra förskolor med material i programmet *Stegen* som syftar till att förebygga aggressivt beteende och att träna sociala och emotionella färdigheter. Barnen öva sig på empati - att känna igen och förstå sina egna och andras känslor, att ta andras perspektiv och att visa omsorg om andra. Rågsved förskolor arbetar med Brottsoffermyndighetens material *Jag vill veta* och boken *Liten och trygg*. Enheternas erfarenheter av metodernas användning kommer att utvärderas för att sedan spridas till andra enheter i stadsdelsområdet.

Tre av förvaltningens förskolor ingår i projektet *Nya vägar* som syftar till att öka förskolepersonals kunskap om barn som lever i familjer med missbruks och att kunna upptäcka barn som lever med missbruk. Projektet syftar även till att öka samverkan mellan förskola, socialtjänst och Ersta vänkrets. Under året har medarbetarna deltagit på två föreläsningar inom projektet och deltagande resultaten har också utsett en medarbetare till barnombud som har kontakt med förvaltningens barnombudssamordnare.

Analys

Delaktighet och ägandeskap vid omorganisering

Under dialogmöten med resultatenheterna framgår att modellen anses har varit oerhört givande för enheternas fortsatta utvecklingsarbete och att själva modellen *Open space* även använts framgångsrikt som metod under årets arbetsplatsträffar (APT). För att fullt ut ha användning av det som framkom vid *Open space* behöver arbetet fortsätta under nästa år. Det har inte funnits en tydlig struktur för uppföljning och det skiljer sig mellan de deltagande enheterna om de har använt materialet eller inte. Förvaltningen kommer följa upp enheternas arbete och medarbetarnas uppfattning under kommande period.

Jämställdhetsanalys

I enheter där *Sjuan* som metod har använts för att genomlysna verksamheten utifrån ett jämställdhetsperspektiv har analyserna av observationerna bidragit till att uppmärksamma pedagogerna på ojämställdhet i verksamheten och att konkretisera möjliga åtgärder. Under 2019 kan enheterna välja att gå vidare med *sjuan* som verktyg men förvaltningen har istället förespråkat att enheterna använder sig av Skolverkets webbkurs *Identitet, jämställdhet och digitalisering i förskolan*. Förvaltningen förespråkar också att enheterna använder Skolinspektionens *Självvärdering av förskolans arbete med jämställdhet* som utgångspunkt i deras fortsatta utvecklande av jämställdhet i förskolan. Förvaltningen kommer att stödja och följa upp enheternas arbete med utgångspunkt i Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport *Förskolans arbete med jämställdhet*.

Våldsprevention

Under dialogmöten framgår att arbetslagen anser att användandet av *stegen* har bidragit till att pedagoger ökat sin medvetenhet om barnens lekstrukturer i förskolan och uppmärksamts på lekkoder kopplat till våld i lek. Snösätra förskolor har kunnat visa på behovet av att utveckla nya former för

föräldrasamverkan som explicit syftar till att förebygga och förhindra uppfostningsvåld. Det våldsförebyggande arbetet i förskolorna fortsätter 2019. Snösätra-, Rågsved- och Hagsätra förskolor inledande samarbete med närområdets skolor och myndigheter kommer att utvecklas. Snösätra förskolor fortsätter att arbeta med material från programmet *Stegen* och Rågsved förskolor kommer fortsätta arbetet med användningen av Brottsoffermyndighetens material *Jag vill veta* och boken *Liten och trygg*. Enheternas erfarenheter av metoderna kommer att utvärderas för att spridas inom stadsdelsområdet.

Samarbetet mellan förvaltningens förskolor och Ersta vänkrets i projektet *Nya vägar* som syftar till att öka förskolepersonals kunskap om barn som lever i familjer med missbruks och att kunna upptäcka barn som lever med missbruk kommer att fortsätta under 2019.

Strukturella förutsättningar

Enskede- Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning organiserar områdets 64 kommunala förskolor under avdelningen förskola. Avdelning leds av en avdelningschef och är uppdelad i 12 utförarenheter och en stab med olika stödfunktioner. Avdelningen har även stöd av stadsdelsförvaltningens övergripande organisation. Staben leds av avdelningschef och utgör en biträdande avdelningschef, två utredare, två handläggare, en samordnare för IKT, en administratör samt fyra specialpedagoger och en språkpedagog. Under 2018 har enheten även varit förstärkt med en projektledare för införandet av kostdatasystemet Matilda.

Avdelningens 12 resultatenheter leds av en förskolechef som beroende på enhetens kapacitet har en eller flera biträdande förskolechefer med personalansvar. Enheterna varierar i storlek och har olika geografiska, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för att bedriva förskola utifrån aktuella styrdokument. Se detaljerad organisation av enheterna i bilaga *Organisatoriska förutsättningar*³.

För förskolornas arbete med barn i behov av särskilt stöd finns det stöddokument för pedagogerna såsom pedagogisk kartläggning, handlingsplan, utvärdering samt ansökan om tilläggsbelopp. På förvaltningen finns det fyra specialpedagoger och en språkpedagog som är kopplade till resultatenheterna och stöttar arbetslagen på förskolorna genom handledning, konsultation och utbildningsinsatser. Eventuella stödbehov kommuniceras i nära dialog med vårdnadshavare och handlingsplan upprättas i samråd med vårdnadshavarna. Verksamheten har möjlighet att söka tilläggsbelopp som fördelas centralt. I ansökan ska stödbehovet framgå samt handlingsplan bifogas. Därefter handläggs varje ansökan och beslut skickat ut till verksamhet. Några enheter arbetar även med barnkonferenser där specialpedagog, förskolechef samt pedagoger deltar.

³ Bilaga 3 Organisatoriska förutsättningar EÅV

	Budgetår 2018	Budgetår 2017	Budgetår 2016
Antal inskrivna barn (antal)	3546	3610	3657
Andel anställda som förskollärare (räknat på årsarbetare) (%)	38,3%	38,1%	38,6%
Barn per personal/årsarbetare med resurspersoner (antal)	4,7	4,8	4,9
Barn per personal/årsarbetare utan resurspersoner (antal)	5,3	Uppgift saknas	Uppgift saknas
Barn per grupp (antal)	15,4	15,7	15,8
Andel barn med annat modersmål än svenska (%)	35,4%	34,9%	38,6%
Andel personal med annat modersmål än svenska	40%	42%	36%
Antal språk som talas av barnen	75	96	102
Antal språk som talas av pedagogerna	57	67	65

Analys

Sjunkande barnantal

Det sjunkande barnantalet påverkar förvaltningens arbete med att organisera för jämstora enheter i förhållande till barnantal. Under kommande femårsperioderna planeras nybyggnation av bostäder i större delen av stadsdelsområdet och barnantalet förväntas öka något. Stadsdelen inväntar även inflyttning i de övergångsbostäder som planeras under 2018/2019, dock finns ingen tydlig prognos av andel barn i förskoleålder av boende i dessa. Det är en utmaning att prognostisera behov av tillfälliga nedskärningar när stadsdelen står inför kommande nybyggnationer och ett nära samarbete mellan förvaltningen och stadsbyggnadskontoret är nödvändigt. Det tillfälligt sjunkande barnantalet ställer också krav på organisatoriska lösningar i förhållande till antal barn per grupp och antal barn per personal där förvaltningen fortsatt har ngt lägre andel än riktmärket. Inför 2019 planeras därför ett övertal av inskrivna barn på vårterminens sista månader för att fylla upp barngrupperna till höstterminen.

Arbetslag utan förskollärare

Trots en något ökad andel förskollärare så finns i förskolorna arbetslag som saknar förskollärare, samtidigt finns det arbetslag där flera förskollärare arbetar.

Vid pågående rekrytering av förskollärare är det vanligt att en annan avdelnings förskollärare går in under rekryteringsperioden och handleder arbetslaget som saknar den kompetensen. Förskolechefer uttrycker svårigheter i att tillfälligt omplacera förskollärare och då dela på arbetslag som är välfungerande i syfte att tillsätta förskollärare i alla arbetslag. I de arbetslag som har två förskollärare är ofta förutsättningarna sådana att en av dessa är relativt nyexaminerad förskollärare och ser därför ett stort värde i att under sin första tid i förskola ha en mer erfaren förskollärare att konsultera.

Närmsta chef

Under en treårsperiod har den biträdande chefsrollen i förskola utvecklats och idag har alla biträdande chefer personalansvar, i syfte att öka medarbetarens tillgänglighet till närmsta chef. Utifrån resultat av medarbetarenkäten framgår att förvaltningen har ett fortsatt utvecklingsarbete då det skiljer sig mellan enheterna hur medarbetare upplever chefens tillgänglighet. Under dialogmöten framgick att resultatenheterna följer upp medarbetarenkäten olika vilket är ett utvecklingsområde 2019.

Självvärdering

Under 2018 har 210 arbetslag använt kvalitetsindikatorn som verktyg för självvärdering och stadsdelsförvaltningens genomsnittliga värde för perioden är 3,3. Skattningen är något längre än tidigare år men inte av utstickande karaktär. Tio arbetslag fördelat på sex förskolor har värderat sitt arbete på nivå 2 ”bristfällig”, nivån återfinns i samtliga av kvalitetsindikatorns fem områden. En handlingsplan har upprättats för samtliga arbetslag vars självskattning inte uppnår tillräcklig läroplansnivå. Fyra förskolor uppnår som helhet nivå fyra ”utvecklad”.

Återkommande område där arbetslagen skattar sig lägre är att det saknas digitala verktyg och att arbetslaget anser sig sakna tillräcklig digital kompetens för högre uppnående av kriterier. Även att arbetslaget, främst inom språkarbetet, samt utformning och utveckling av den pedagogiska miljön, anser att barnkonventionen inte konkretiseras och vävs in i det dagliga arbetet.

I stadsdelsförvaltningen skiljer sig förskolechefernas metoder för uppföljning och återkoppling av arbetslagens självskattning i kvalitetsindikatorn. Under dialogmöten framgår att många chefer följer upp samtliga arbetslag genom delegerat uppdrag till antingen biträdande chef eller utvecklingsledare med särskilt uppdrag för uppföljning av kvalitetsarbete inom enheten. Vissa enheter fokuserade i högre utsträckning på att följa upp arbetslag som inte når upp till nivå tre. Det framgår även att chefer upplever att arbetslagens kompetens till självskattning har höjts i jämförelse med tidigare år men också att de ser fortsatt behov av att konkretisera resultat, analys och mål inom respektive utvecklingsområden.

Område	2018 ⁴		2017		2016		2015	
Pedagogisk miljö	3,3	2,9-3,8	3,5	3,1-3,8	3,4	3,4-4,0	3,6	3,2-4,0
Skapande verksamhet och olika uttrycksformer	3,3	2,9-3,6	3,5	3 – 3,8	3,4	3 - 3,6	3,7	3,3 - 4,3
Barns språkliga och kommunikativa utveckling	3,2	3,0-3,6	3,4	3,1 – 3,8	3,4	3 - 3,8	3,7	3,2 - 4,5
Barns matematiska utveckling	3,2	2,9-3,4	3,4	3 – 3,7	3,3	3 - 3,4	3,4	3 - 4,1
Naturvetenskap och teknik	3,2	3,2-3,6	3,3	3,1 – 3,6	3,3	3,1 - 3,5	3,4	3 – 4,1
Totalt	3,3		3,42		3,36		3,56	

⁴ 210 av 244 arbetslags genomsnittliga resultat, mät datum 2018-12-20.

Analys

Förvaltningen har ett pågående arbete i att utöka pedagogers tillgänglighet till digitala verktyg, vid mättillfälle av självvärderingen hade sex av 12 enheter en-till-en, vilket innebär en personligt registrerad lärplatta per medarbetare. En order som väntas under december 2018 kommer medföra att samtliga 12 enheter uppnår samma digitala täthet. Kompetensutveckling i digitala verktyg och system är ett fortsatt utvecklingsområde kommande period. Under 2019 ska förvaltningen aktualisera språkprogrammet utifrån den reviderade läroplanen samt se över förskolornas utveckling av den pedagogiska miljön. Utvecklingsarbetet kommer att utgå från läroplanen (LPFÖ18), Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport *Förskolans arbete med jämställdhet* och FN:s konvention om barnets rättigheter.

Förskolecheferna uttrycker att arbetslagens kompetens till likvärdig bedömning i självskattningsverktyg är ett fortsatt utvecklingsområde. Förvaltningen planerar därför kommande budgetår att stödja förskolecheferna genom utveckling av likvärdiga uppföljningsmetoder inför skattnings i kvalitetsindikatorn. Detta arbete kommer att ske i nära samarbete med resultatenheter vars metoder är välutvecklade och utvärderade. Att alla förskolor samt ledningsfunktioner inom avdelning förskola i stadsdelsförvaltningen medverkar i forskningsprojektet *Flerstämig undervisning i förskolan* (FundIF) är också en insats som syftar till ökad likvärdig förståelse för läroplanens områden.

Förskoleundersökning

Stockholms stad genomför årligen en brukarundersökning på kvalitet av kommunens förskolor. Årsresultatet för Enskede-Årsta-Vantörs förskolor ligger något under värdet för kommunala förskolor i staden totalt och på påståendet *Jag är som helhet nöjd med mitt barns förskola* uppnås resultat om 84 procent. Inom stadsdelsområdet har svarsfrekvensen gått upp till 70 procent i jämförelse med föregående års 68 procent. Se samtliga av stadsdelsförvaltningens resultat i spindeldiagram på s.18.

Analys

På övergripande nivå skiljer sig resultatet marginellt mellan vårdnadshavare till pojkar eller flickor, i jämförelse med staden i övrigt samt med föregående år. Framträdande utvecklingsområden är digitalisering samt digital information till och kommunikation med vårdnadshavare och barnets utvecklings och lärande synliggörs.

Förvaltningen ansvarar för uppföljning av enheternas handlingsplaner som upprättats utifrån brukarundersökningen. I dessa framkommer att förskolorna generellt behöver arbeta mer med att kommunicera och bemöta vårdnadshavaren i den vardagliga kontakten med förskolan och i högre utsträckning informera om förskolans arbete utifrån läroplanen och barnets lärande samt om organisatoriska förändringar så som personalomsättning, vikariat tillsättning och förändringar i arbetslagen.

Brukarundersökningens resultat är ett viktigt underlag för förskolans uppföljning och planering av verksamheten. Under dialogmöten framgick att förskolornas återkoppling av brukarundersökningens resultat till vårdnadshavare ser olika ut. För att stärka förskolans samverkan med hemmet kommer förvaltningen därför att ta fram gemensamma metoder som ska möjliggöra mer likvärdig återkoppling av resultat i dialog med föräldrarna.

